

Open Universiteit

**MAAK
KENNIS**

Landelijke studiedag CW

Brandende kwesties

→ PROGRAMMA

PROGRAMMA

10.15 - 11.00 uur	aankomst
11.00 - 11.15 uur	opening door decaan prof. dr. Jan Don
11.20 - 12.10 uur	eerste ronde lezingen / workshops
12.20 - 13.15 uur	lunch
13.20 - 14.10 uur	tweede ronde lezingen / workshops
14.10 - 14.30 uur	koffie/theepauze, transfer naar collegezaal
14.45 - 15.45 uur	lezing dr. Lizet Duyvendak
15.45 - ...	borrel

Beyens, Nele

Medische ethische wetgeving in Nederland

Medisch-ethische wetgeving staat weer volop in de belangstelling. In de VS verwierp het Hooggerechtshof onlangs het historische arrest 'Roe versus Wade' uit 1973 waardoor de staten opnieuw de kans krijgen om vergaande anti-abortuswetgeving in te stellen. In Nederland werd met het schrappen van de bedenktijd de abortuswetgeving dit jaar juist soepeler gemaakt. En dan is er de aanhoudende discussie over het in 2020 ingediende (initiatief)wetsvoorstel 'Voltooid leven'. Met dit wetsvoorstel wil het Nederlandse D66 het mogelijk maken om mensen van 75 jaar en ouder hulp bij zelfdoding te verlenen als zij vinden dat hun leven 'voltooid' is. Voorlopig zal dit voorstel nog niet in de Kamer behandeld worden want in mei 2022 bracht de Raad van State hieromtrent een negatief advies uit. Daarmee is het onderwerp echter nog niet van de politieke agenda verdwenen.

In deze lezing verken ik de wijze waarop de Nederlandse en Belgische politiek de afgelopen halve eeuw zijn omgegaan met medisch-ethische kwesties. Bijzondere aandacht daarbij gaat naar de totstandkoming van de regelingen omtrent euthanasie en hulp bij zelfdoding.

LEZEN
LEZEN
LEZEN
LEZEN
LEZEN

Drieënhuizen, Caroline

Brandende kwesties, brandende kampongs. Het Indonesische dekoloniatiedebat in Nederland

5 juni 2022 sloot de tentoonstelling 'Revolusi! Indonesië onafhankelijk' in het Amsterdamse Rijksmuseum. In januari van dat jaar, nog voor de opening van de tentoonstelling, haalde de tentoonstelling alle kranten en nieuwssites. 'Woede over niet gebruiken van term 'bersiap'' schreeuwde een kop. Een maand later haalde de Indonesische revolutie wederom alle kranten toen de uitkomsten van het dekolonisatie-onderzoek van het NIOD, NIMH en KITLV bekend werden gemaakt.

Waarom roept deze periode zoveel, zo diverse, emoties op? En waarom halen die emoties zelfs de Tweede Kamer? In deze lezing geef ik een overzicht van de historiografie van de Indonesische dekolonisatie van de afgelopen 77 jaar en de daaraan verbonden maatschappelijke discussies en zal ik ze duiden.

Herten, Marjolein van

Brandende kwesties: Schrijven over/voor het klimaat

De klimaatcrisis begint zich steeds duidelijker op te dringen: er gaat geen dag voorbij of het klimaat is in het nieuws, van bosbranden of voedselschaarste ver weg tot extreem weer of stikstofmaatregelen dichtbij. Klimaatverandering beïnvloedt kunstenaars en schrijvers wereldwijd. Sommigen willen met hun werk expliciet bijdragen aan bewustwording of zelfs actiebereidheid van hun publiek. Tijdens deze workshop gaan we bekijken hoe met name Nederlandstalige schrijvers zich verhouden tot de klimaatcrisis en hoe we dit terugvinden in hun werk.

Hogervorst, Susan

Corona-erfgoed en de gemuseïficeerde blik op het heden

De Coronapandemie was nog maar net uitgebroken, of de eerste oproepen van musea en archiefinstellingen gingen de deur al uit: leg je ervaringen vast, en deel ze met ons voor de toekomst! Wereldwijd zijn er op die manier allerlei Corona-collecties ontstaan met hulp van het publiek.

Wat is de erfgoedwaarde van dit soort collecties? En wat zegt het snelle vastleggen van het 'historische' heden over het huidige historisch besef?

Jong, Wim de

Een politie voor iedereen? De Nederlandse politie van de jaren tachtig tot nu en de verhouding met de burger

De politie staat in onze samenleving constant in de belangstelling. Zij is ‘waakzaam en dienstbaar’ maar roept ook constante discussie op. Is de wijze waarop zij haar taak uitoefent democratisch legitiem? Telkens weer blijkt bij kwesties rondom zaken als *Black Lives Matter* en in ons land rondom racisme binnen de politie en etnisch profileren, dat zij haar legitimiteit telkens moet bevesten. Dat is niets nieuws, zoals blijkt uit Wim de Jongs onderzoek naar klachten tegen de politie in de jaren tachtig en nu in Amsterdam, Den Haag en Nijmegen. In de periode van de kraakbeweging richtten kritische burgers klachtenbureaus op, en werd de gemeentepolitie onderworpen aan steeds dringendere vormen van *monitory democracy*. Met vallen en opstaan probeert de politie sindsdien een ‘politie voor iedereen’ te worden. Wat betekende de politie voor gewone mensen in die steden, en hoe probeerde de politie in te spelen op veranderingen in de verhouding met de burger?

Kok, Femke

Waarom we hysterisch zijn door onze baarmoeder en autistisch door ons brein: Culturele aspecten van psychiatrische diagnostiek

Hysterie, een inmiddels niet meer erkende psychiatrische aandoening die bijna uitsluitend bij vrouwen werd vastgesteld, werd door artsen in de achttiende en negentiende eeuw aan de vrouwelijke anatomie gekoppeld. Het woord ‘hysterie’ is zelfs afgeleid van het Oudgriekse woord voor baarmoeder. Een autismespectrumstoornis (ASS) wordt vandaag de dag vier keer vaker bij mannen dan bij vrouwen vastgesteld, en wordt door sommige onderzoekers geassocieerd met een ‘extreem mannelijk brein’. In deze lezing onderzoek ik welke culturele aspecten van invloed zijn op psychiatrische diagnostiek. Je kunt hierbij bijvoorbeeld denken aan historisch of cultureel bepaalde normen voor gedrag, die bijvoorbeeld voorschrijven wat een proportionele emotionele respons is, aan de invloed van metaforen op beeldvorming en representatie van verschillende aandoeningen, etc.

Laarmann-Westdijk, Frauke
‘De kleine ijstijd’

Ons beeld van de uitzonderlijke koude periode tussen 1570-1700 die ook ‘de kleine ijstijd’ wordt genoemd, wordt bepaald door de idyllische taferelen van ijsvermaak door bijvoorbeeld Hendrik Avercamp. Dit geeft echter een vertekend en veel te positief beeld van de maatschappelijke gevolgen van dit klimaatverschijnsel. Zo wordt deze periode bijvoorbeeld ook gekenmerkt door het hoogtepunt van de heksenvervolging, omdat men verantwoordelijken voor misoogsten en uitzonderlijke weerverschijnselen zocht. Philip Blom stelt in zijn boek *Die Welt aus den Angeln* (slecht vertaald met: *De opstand van de natuur*) uit 2017 dat deze eerdere verschuiving van het klimaat niet alleen tot veel maatschappelijke problemen maar ook tot het ontstaan van onze moderne, geïndustrialiseerde wereld heeft geleid. Tijdens de workshop zullen we een aantal argumenten voor deze stelling nader bekijken en bediscussiëren welke lessen uit het verleden we voor onze huidige klimaatproblematiek kunnen trekken.

Mul, Sarah de
De kunst van de burn-out

Burn-out is een belangrijk volksgezondheidsprobleem dat nog groter werd tijdens de Covid-19 pandemie. Volgens epidemiologische studies komt burn-out voor in uiteenlopende beroepssectoren – de zorgsector, business, het onderwijs, computertechnologie – maar ook in politiek activisme en de familie, met grote (economische, organisatorische, fysieke en psychologische) gevolgen voor de samenleving. Al te vaak wordt burn-out gezien als een individuele pathologie die veroorzaakt wordt door persoonlijke kwetsbaarheden. Het is tijd om deze visie bij te stellen. Hedendaagse kunst en cultuur(wetenschappen) kunnen hierin een belangrijke rol spelen. In deze lezing licht ik toe hoe de Cultuurwetenschappen kunnen bijdragen aan het ter discussie stellen van gangbare stereotypen en heersende stigma’s rond burn-out, hoe burn-out kan bijdragen tot het creëren van een meer mensgerichte, duurzame mindset, en vooral, hoe artistieke representaties van burn-out hierbij een rol kunnen spelen.

Oosterholt, Jan

Engagement en/of activisme op gendergebied

Recentelijk won Mariken Heitman met *Wormmaan* de prestigieuze Libris Literatuur Prijs. In haar roman speelt de rigiditeit van gendercategorieën een grote rol, waarbij ze de hedendaagse discussie op een intrigerende wijze verbindt met het ingrijpen van de mens in de natuur. Genderfluiditeit staat in meer recente Nederlandse romans centraal: spraakmakende voorbeelden zijn *De avond is ongemak* van Marieke Lucas Rijneveld en *De geschiedenis van mijn seksualiteit* van Tobi Lakmaker. Mengten deze auteurs zich met hun engagement in een maatschappelijk debat? En zo ja, doen zij dat op een activistische wijze?

Vanheste, Jeroen

Depressie vanuit cultuurwetenschappelijk oogpunt bekeken

Depressie is een mentaal gezondheidsprobleem dat in de afgelopen decennia steeds meer om zich heen lijkt te hebben gegrepen. In westerse landen heeft gemiddeld een kleine 10% van de volwassen bevolking te kampen met een depressieve stoornis; ongeveer 20% krijgt er ooit in zijn of haar leven mee te maken. Deze cijfers zijn in enkele tientallen jaren tijd explosief gestegen. Sinds de invoering van antidepressiva als Prozac is het aantal indicaties van depressie verveelvoudigd; in Nederland slikken ruim een miljoen mensen antidepressiva.

Hoe kan deze spectaculaire toename van depressieve klachten verklaard worden? In zijn lezing benadert Jeroen Vanheste depressie vanuit een cultuurwetenschappelijke invalshoek. Hij wijst daarbij op de functie van de medical humanities, het vakgebied waarvan het uitgangspunt is dat naast de empirische natuurwetenschappen ook de literatuur, kunsten en geesteswetenschappelijke disciplines als filosofie een rol kunnen spelen bij het denken over ziekte en gezondheid. Aan de orde komen onder meer: de rol van DSM-5, het classificatiesysteem voor psychiatrische ziektebeelden; mogelijke benaderingen van depressie en de betekenis daarbij van filosofische mensbeelden; de mogelijke verbanden tussen de aard van onze (individualistische, seculiere, jachtige, neoliberale) samenleving en het veelvuldig voorkomen van depressie; en het idee van 'narratieve psychiatrie' in relatie tot depressie.

Verhoeven, Carmen

Opgebrande kwesties

Burn-out is een ‘brandende kwestie’ die nog brandender werd tijdens de COVID-19-pandemie en die grote (economische, organisatorische, fysieke en psychologische) gevolgen heeft voor de samenleving. Voor het analyseren van gezondheids- en ziektenormen, zoals de burn-out, zijn metaforen en hun vanzelfsprekende aanwezigheid in denken en communicatie relevant: ze zijn een belangrijke manier waarop gezondheidsgerelateerde fenomenen kunnen worden begrepen en verbonden met bredere patronen van betekenis, diepere sociale veronderstellingen en maatschappelijke waarden. In de culturele betekenis van burn-out nemen metaforen dan ook een belangrijke plaats in. Denk bijvoorbeeld aan de leeggelopen batterij of de opgebrande lucifer als metaforen voor het opgebrand zijn, maar ook aan de uit zijn as herrezen feniks als metafoor voor burn-outherstel.

In haar lezing gaat Carmen Verhoeven in op de taal in zelfhulpboeken, (auto)fictie, ervaringsverhalen en andere egodocumenten over burn-out, meer bepaald op metaforiek. Metaforen genereren namelijk een combinatie van cognitieve, emotionele en somatische associaties die economische en politieke belangen kunnen dienen en macht kunnen uitoefenen. Ze hebben derhalve gevolgen voor menselijk denken en gedrag.

Metaforen kunnen echter niet alleen worden gebruikt om uitdrukking te geven aan bestaande ideologieën en waarden en deze gemeengoed te maken dan wel af te dwingen, ze kunnen ook worden gebruikt om die ideologieën in vraag te stellen en hier nieuwe systemen van denken en waarden tegenover te plaatsen. Welke metaforen komen in de teksten aan bod? Zijn dit conservatieve of alternatieve metaforen? Wat betekenen deze metaforen? Welke denkbeelden liggen daarachter verscholen (bijv. over kwetsbaarheid of over de waarde van werk)?

Winkler, Marieke

Het water aan de lippen: de zee en zeeleven als centraal thema in klimaatfictie

In klimaatfictie vormt de omgeving vaak veel meer dan een betekenisvol decor; ze krijgt zelf agency. De mens staat niet langer superieur boven de natuur, maar wordt verbeeld als een vorm van leven naast allerlei andere niet-menselijke levensvormen. In deze lezing ga ik na hoe dit gebeurt in enkele literaire werken die specifiek de zee en haar bewoners tot onderwerp nemen. Aan bod komen o.a. Anton Valens' novelle *Vis* (2009) over de boomkorkotter DH731 die voert op De Duitse Bocht, de wonderlijke 'cultuurgeschiedenis' *Wieren* (2018) van auteur en beeldend kunstenaar Miek Zwamborn en de recente klimaatroman *Zee nu* (2022) van Eva Meijer. Daarnaast sta ik stil bij de vraag waarom juist de zee zo'n aantrekkingskracht uitoefent, niet alleen op auteurs maar ook op de ecokritiek zelf, de studierichting die expliciet aandacht vraagt voor de relatie tussen literatuur en de biologische leefwereld waarvan zij, zoals elke andere cultuurvorm, deel uitmaakt.

Simissen, Herman

Oorlog om Clio

Zoals de Trojaanse oorlog uitbrak om Helena, zo lijkt nu Clio de inzet van een conflict te zijn – een veelal verbeterde culturele strijd die uiteindelijk gaat om de vraag wat geschiedschrijving is, om de vraag hoe met het verleden moet worden omgegaan. Twee richtingen staan lijnrecht tegenover elkaar: enerzijds de historisten die zich uitdrukkelijk plaatsen in de traditie van de wetenschappelijke geschiedschrijving, en anderzijds de groep die ik, bij gebrek aan een betere benaming, aanduid als de presentisten die het verleden beoordelen in het licht van hun hedendaagse morele overtuigingen. De tweestrijd wordt ij kaart gebracht.